

Laczkó Mária

A nyelv szerepe az oktatásban

A Gdański Egyetem 2016. június 9. és 10. között első alkalommal szervezett olyan didaktikai témájú nemzetközi konferenciát, amely egyrészt pedagógiai, oktatási, másrészt nyelvészeti aspektusból tárgyalta a nyelv szerepét. Az *Educational role of language – learn to speak, speak to learn* (A nyelv szerepe az oktatásban – Tanuljunk, hogy beszélni tudjunk, beszéljünk, hogy tanulni tudjunk!) című tanácskozás helyszíne a Gdański Egyetem Szociális Tanulmányok Kara volt (1. kép).

1. kép

A konferencia helyszíne – a Gdański Egyetem

A rendezvény aktualitását a nyelv, a pedagógia és az oktatás összefüggésének a relevanciája adta. Napjainkban ugyanis a nyelv, annak kommunikatív funkciója különösen hangsúlyos, hiszen felnövöben van egy új nemzedék, amely már a digitális technológián szocializálódik, és ez az oktatás számára is kihívást jelent. A kutatók ezt felismerve szervezték meg a konferenciát nyelvészek, beszéddel foglalkozó kutatók, nyelvtanárok, anyanyelvet oktatók számára. A cél az volt, hogy a szakemberek közösen gondolkodjanak arról, hogy a beszéd produkciója és a percepciója miként alakul a digitális technika teremtette világban, melyek azok a kutatási eredmények, amelyek az oktatás számára is hasznosíthatók, melyek azok a nyelvi és nyelvhasználati kérdések, amelyek nyelvészet és a pedagógia közös érintkezési területei, és megoldásra várnak. A konferencia négy fő kérdést vitatott meg: 1) Milyen egymásrataltság figyelhető meg a nyelv és a megismerés folyamata között, és ez milyen mértékben érzékelhető az iskolában? 2) Hogyan jelenik meg a nyelv oktatása a gyermekkori iskolai tanulás, tanítás folyamatában? 3) Mi jellemző a mai fiatalok nyelvére? 4) Hogyan fejleszthető a kommunikáció manapság az iskolában; van-e jó módszer, és melyik lehet legeredményesebb a digitális nemzedék kommunikációjának a fejlesztésében?

A szűk kétnapos tanácskozáson 60 előadás hangzott el, részben lengyel, részben angol nyelven. résztvevők többsége a hazai egyetemekről érkezett, de képviseltette magát Európa országai közül Anglia, Izland, Spanyolország, Portugália, Dánia, Törökország, Norvégia, Németország, Ausztria, Szerbia, Szlovákia, Litvánia, Csehország, Magyarország, és volt résztvevő Európán kívülről, így a Dél-afrikai Köztársaságból is (2. kép).

2. kép
A résztvevők egy csoportja

Az első nap délelőttje a plenáris előadások jegyében zajlott. A konferencia résztvevői és az érdeklődők hét plenáris előadást hallhattak zömében a legkülönbözőbb lengyel egyetemek képviselőitől, valamint két angol és egy román előadótól. A második napon öt plenáris előadás hangzott el lengyel kutatók, oktatók tolmácsolásában. A párhuzamos előadások (48 db) nyolc szekcióban zajlottak (3. kép).

3. kép
A plenáris előadások és a megnyitó színhelye

Az első napon a szervezők ismertették azokat a projekteket, amelyeket a tanácskozás ihletett, és amelyek a kutatók, oktatók, nyelvtanárok együttműködésére alapozva nemzetközi jelleget öltenek. Közülük az egyik (*Potential of language for general education*) az első és a második nyelvnek az oktatásban betöltött szerepét vizsgálja. A megválaszolandó kérdések között szerepel például az, hogy milyen mentális erőfeszítéseket követel a nyelvelsajátítás, illetve milyen bizonyítékok támasztják alá

az oktatásban a nyelvtanítás szükségességét. A gyermekek nyelvi tevékenységével kapcsolatos projekt (*Language activity of children*) elsősorban arra keres választ, hogy milyen feltételek biztosítják a gyermek nyelvi kompetenciájának a fejlődését az iskolában. A kutatók vizsgálják az iskolai kommunikáció lehetőségeit, azt, hogy milyen mértékben jár együtt vagy tér el a gyermek nyelvi aktivitása, fejlődése a kognitív, a szociális és az érzelmi fejlődésétől. A harmadik projekt, ahogy címe – *Personal experiencing of language* – is mutatja, főképpen személyes példák alapján foglalkozik nyelvtanulással, illetve az idegen nyelv elsajátításának a kérdéseivel. Ebben választ keresnek arra, hogy a különféle nemzetekhez tartozóknak milyen tapasztalatuk van az idegen nyelv elsajátításában, milyen mértékben képesek beszélni az elsajátított idegen nyelvet, és ebben képesség vagy a technika játszott-e inkább szerepet. A negyedik projekt (*Linguistic matrixes of reality interpretation*) az iskolai nyelvtanítás jövőjét célozza meg. Megválaszolendő kérdései között szerepel például az, hogy a kora gyermekkorban elkezdett nyelvtanításnak milyen perspektívái vannak, hogyan tükrözi a gyermek nyelvhasználata a körülötte levő szociális és kulturális közegben történeteket, milyen kapcsolat van a nyelv, a valóság és az oktatásban interpretált tárgy által közvetítettek között.

A nyitó nap plenáris előadásai között említést érdemel Judy Clegg prezentációja, amelyben a rossz szociális háttérnek a gyermek kora nyelvi fejlődésére gyakorolt negatív hatása, majd az ennek következtében az iskolaérettségi vizsgálatban mutatott elmaradása közti összefüggéseket hangsúlyozta. Az előadó abból indult ki, hogy kapcsolat van a szociális hátrány és a nyelvi fejlődés között. A gyermek beszélt nyelvi készsége kritikus tényezője a gyermek iskolaérettségének, és meghatározó faktora lesz a tanulmányi előmenetelének is, noha nem teljesen tisztázott az mechanizmus, amely ezt a kapcsolatot biztosítja. A Sheffieldi Egyetem kutatói – Judy Clegg, Sue Roulstone, James Law, Robert Rush, Tim J. Peters – az empirikus vizsgálati anyagot az *Avon Longitudinal Study of Parents and Children* (ALSPAC) korpuszból vették, és regresszióanalízissel elemezték a kétéves gyermekek nyelvi fejlődése és szociális háttéré közötti kapcsolatot. Az eredmények azt mutatták, hogy a nyelvi fejlődés kétéves korban meglehetősen jól előre jelzi az iskolaérettségi eredményességet vagy eredménytelenséget az iskolába lépés időpontjában. A szociális hátrányon belül a gyermek kommunikációs környezete az, amely a nyelvi képesség alakulását megszabja ebben az életkorban. Ezért a szülőket és a gondozókat arra kell ösztönözni, hogy a gyermek kora nyelvi fejlődését maximálisan támogassák minél több kommunikációs szituációt teremtve a kezdeti időszakban.

A korai nyelvi fejlesztés témakörben hangzott el a nyitó napon Otilia Sousa, a lisszaboni egyetem professzorának az előadása is. Az előadó meglátása szerint a nyelvvel kapcsolatos kutatások az oktatás egyik fő témáját képezik, hiszen jól ismert, hogy a nyelv a gondolkodási folyamatnak és világról alkotott véleményformálásnak a fokmérője. Ezért a gyermekkel folytatott kommunikáció mennyisége és minősége egyaránt lényeges a kezdetektől fogva az oktatásban is. Az előadás középpontjában egy kutatás állt, amelyben három- és öt éves gyermekekkel a játéktevékenység alatt folytatott szülő-gyermek, illetve nevelő-gyermek közti kommunikációt elemezték. Az eredmények szignifikáns eltérést mutattak az interakciók és a kommunikáció stílusát tekintve is a kétféle helyzetben. Az eredmények alapján Otilia Sousa azt hangsúlyozta, hogy a nyelvfejlesztés, kommunikáció fejlesztése már az intézményes oktatás legelső szintjén is meghatározó jelentőségű.

A záró nap plenáris előadásai között említést érdemel Monika Kusiak-Pisowacka – a konferencia mottójára épülő, szójátékot tartalmazó *Learning to read, reading to learn* című – prezentációja. Az előadó az olvasás tanulását egyfelől olyan fejlődő készségnek tekinti, amely az idegennyelv-elsajátítási kompetencia egyik összetevője. Másfelől gyakorlati aspektusból szemlélve az olvasást, az ismeret elsajátításának eszközeként kezeli. Bármelyik megközelítéséből indulunk is ki, az olvasás elsajátítása végső soron tanulási célokat szolgál, a szövegek használatának az eszköze, akár a tanár, akár a diák szerepében vagyunk.

A kétnapos rendezvény szekció-előadásai között változatos témák szerepeltek. Sok prezentáció hangzott el az idegen nyelv tanulása és tanítása témakörében. Az előadók rámutattak arra, hogy korán kezdett nyelvtanulás a magánhangzók pontosabb megkülönböztetési képességét eredményezi, és ez a jobb idegennyelv-elsajátítási készséget is segíti. Egy további előadás azt emelte ki, hogy az idegen nyelvet tanulók gyakori problémája a megszólalás nehézsége, és ennek gyakori oka a grammatikától való félelem. Az angol nyelvet tanuló lengyel diákoknál megfigyelt jelenség kezelésére egy 4 komponensből álló gyakorlatsort mutattak be, amelynek eredményei szerint legyőzhető a diákok efféle problémája. Hallhattunk előadást a diszlexiás tanulók idegennyelv-tanulásának a nehézségeiről is, valamint arról, hogy egyes digitális eszközök miképpen alkalmazhatók az angol nyelv (idegen nyelv) oktatásában. A konferencia szekció-előadásainak témái között szerepelt a szövegértés, a szövegértési nehézségek leküzdése és a szövegértés fejlesztése, a szövegértés és a szókincs összefüggései, a spontán beszédalkotási folyamat fejlődése, a szókincs alakulása, szóelőhívás nehézségei a különböző életszakaszokban, valamint a pedagógusok osztálytermi kommunikációjának a jelentősége a különböző osztályfokokban.

A konferencia rendkívül jól szervezett volt, a résztvevők a szervezők maximális segítőkészségét tapasztalhatták minden tekintetben. A zsúfolt program ellenére a vendéglátók arra is gondoltak, hogy a konferencia előadói és hallgatósága a tudományos előadások mellett kulturális élményekben is részesüljön. A második napon a záró plenáris előadásokat megelőzően a résztvevőket egy gyermekcsoport zenére készült szalaggyakorlatos bemutatójával örvendeztették meg (4. kép). fogadást az első napon Gdańsk előkelő részében, a Villa Paladiumban rendezték meg.

4. kép

A gyermekek szalaggyakorlata

A tanácskozás résztvevői gazdag tapasztalatokkal, mind a kutatás, mind az oktatás, valamint pedagógia számára egyaránt jól hasznosítható ismeretekkel térhettek haza. Természetesen arra is volt és van lehetőség, hogy az érdeklődők bekapcsolódjanak a bemutatott projektekbe.

Laczkó, Mária: The role of language in education

Az írás szerzője

Laczkó Mária

egyetemi docens, Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár
mlaczko[kukac]freemail.hu